

Stúdentaráð Háskóla Íslands

151. löggjafarþing 2020-2021
Þingskjal 335 - 300. mál

25. nóvember 2020

Umsögn Stúdentaráðs Háskóla Íslands vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006 (tekjutengdar bætur)

Frá upphafi kórónuveirufaraldursins hafa stúdentar verið skýrir í kröfum sínum um að ráðast skuli í aðgerðir til að mæta erfiðri stöðu stúdenta á atvinnumarkaði og að tekið sé tillit til stúdentahópsins í heild sinni. Atvinnuleysisbótakrafa Stúdentaráðs Háskóla Íslands í námshléum stendur og sömuleiðis ákall ráðsins eftir sanngjarnari viðbrögðum hjá Menntasjóði námsmanna, sökum ástandsins, sem og brúun bilsins milli atvinnuleysistryggingakerfisins og námslánakerfisins.

Aðgerðir sem ráðist er í til að mæta efnahagslegum áhrifum kórónuveirufaraldursins verða að taka mið af stúdentum og ólíkum aðstæðum þeirra. Hingað til hefur einungis verið gripið til skammtímalausna á borð við sumarstörf og sumarnám ásamt öðrum úrræðum sem taka ekkert tillit til núverandi stúdenta. Má þar nefna annars vegar [Nám er tækifæri](#) sem veitir fólki af atvinnumarkaði kost á að sækja sér nám samhliða atvinnuleysisbótum og hins vegar hlutabótaleiðin sem greip stúdenta í rúma tvo mánuði áður en viðmiðunar starfshlutfallið var hækkað að nýju, öfugt við þarfir stúdenta. Þannig hefur ítrekað verið horft framhá stúdentum í faraldrinum á sama tíma og unnið er hörðum höndum við að mæta efnahagslegum áhrifum hans á öðrum sviðum samfélagsins.

Athugasemdir vegna greinagerðar

Í inngangi greinagerðar er tekið fram að heildarendurskoðun á lögum um atvinnuleysistryggingar sé í undirbúningi og að hún muni fara fram í samvinnu við aðila atvinnumarkaðarins. **Stúdentaráð óskar eftir því að endurskoðunin verði einnig unnin í samvinnu við stúdenta og telur að hér sé skýrt tilefni til að taka kröfur stúdenta til umræðu.**

Samkvæmt greinagerðinni er tilefni frumvarpsins að draga úr tjóni vegna faraldursins með það að markmiði að neikvæðu áhrif hans á atvinnulíf, efnahagslíf og samfélagið í heild sinni séu sem minnst. Þá er verið að leggja fram breytingar til þess að tryggja að hópur fólks geti nýtt sér til fulls það öryggisnet sem stendur þeim til boða, þ.e.a.s. framlengdur réttur til tekjutengdra atvinnuleysisbóta vegna vinnutaps, sökum samdráttar á vinnumarkaði. Hér má sjá að það er mögulegt að ráðast í breytingar til að lágmarka fjárhagslega erfiðleika einstaklinga. Við óskum eftir því að stúdentum sé einnig veittur réttur til fjárhagslegs stuðningsnets, annað en Menntasjóðinn, og að þeirra stöðu sem námsfólk sé sýndur skilningur.

Atvinnuleysi meðal stúdenta

Fyrstu tölur úr sjöundu umferð alþjóðlegu [EUROSTUDENT VII](#) könnunarinnar sýna að 72% íslenskra stúdenta vinna til að sjá fyrir sér og er það [3% aukning](#) frá því að könnunin var lögð

fyrir síðast 2016-2018. Má þess einnig geta að íslenskir stúdentar skora hér hæst af þeim 26 þjóðum sem tóku þátt. Fyrstu tölur sýna jafnframt að 31% íslenskra stúdenta eiga í fjárhagslegum erfiðleikum og 25% telja að vinnan hafi áhrif á frammistöðu þeirra í námi. Hér er vert að nefna að könnunin var lögð fyrir vorið 2019, fyrir kórónuveirufaraldurinn og því má draga þá ályktun að staða stúdenta sé verri nú um stundir. Húsnæðis- og mannvirkjastofnun hefur til viðbótar greint frá því að ungu fólki, á aldrinum 18-24 ára, fari fækkandi á leigumarkaði sem megi rekja til faraldursins en hlutfall þeirra sem búa í foreldrahúsum hefur aukist gríðarlega, eða úr [42% í 70%](#) frá því í lok seinasta árs. Það er jafnframt bent á að atvinnuleysi meðal þess aldurshóps hefur rúmlega tvöfaldast og fjöldi starfandi einstaklinga dregist saman um 14.5%. Samkvæmt nýjustu atvinnuleysistöllum Vinnumálastofnunnar eru rúm [46% atvinnulausra ungt fólk](#), á aldrinum 18-34 ára og því er [spáð að atvinnuleysi aukist](#) á næstu mánuðum vegna aukins samdráttar á vinnumarkaði. Stúdentar eru vel að merkja ekki allir meðtaldir í þessum tölum enda eru þeir ekki á atvinnuleysisráðgjöf þar sem þeir eiga ekki rétt á atvinnuleysisbótum.

Það er ljóst að við stöndum á krossgötum. Störf eru af skornum skammti og atvinnuleysi fer hækkanði. Þau störf sem stúdentar leita tíðast í meðfram námi, í t.d. ferðaþjónustunni og veitingageiranum, eru ekki lengur til staðar. Leita þarf lausna strax við þessu viðvarandi vandamáli með markvissum aðgerðum þannig að þær nái til allra stúdenta, sem hafa verið í námi og þau sem eru að koma í nám. Hafa verður að markmiði að sporna gegn atvinnuleysi þeirra **til lengri tíma**, með því að t.d. brúa bilið á milli atvinnuleysistryggingakerfisins og námslánakerfisins og veita stúdentum að nýju rétt til atvinnuleysisbóta.

Gjá milli kerfa

Stúdent er ekki heimilt að vera í meira en [12 einingum](#) samhliða vinnu til þess að eiga rétt á atvinnuleysisbótum missi hann vinnuna. Í staðinn á námslánakerfið að vera bakland stúdenta. Hins vegar verður stúdent að standast [22 einingar](#) til að geta fengið greidd námslán hjá Menntasjóði námsmanna. Það skiptir engu máli hvort stúdent sé í námi og hlutastarfi eða í 100% vinnu, jafnvel til margra ára, og námi með, því stúdent sem missir vinnuna hefur engan rétt á fjárhagsaðstoð úr atvinnuleysistryggingakerfinu aðeins vegna þess að hann stundar nám.

Vert er að taka fram að einingaviðmiðið hjá Vinnumálastofnun hefur nýlega verið hækkað úr 10 í 12 með [lögum nr. 112/220 um breytingu á ýmsum lögum til að mæta efnahagslegum áhrifum heimsfaraldurs kórónuveiru \(frekari aðgerðir vegna vinnumarkaðar\)](#). Stúdentaráð gagnrýndi hins vegar ófullnægjandi hækkun í [umsögn sinni vegna frumvarpsdraga](#) enda gagnast hún ekki stúdentum sem stunda fullt nám og vinna samhliða. Þarna var tækifæri til þess að brúa bilið milli kerfana með almennilegum hætti og stuðla að fjárhagsöryggi stúdenta, en það var ekki gripið. Stúdentaráð hefur einnig [ítrekað gagnrýnt](#) tilhögun grunnframfærslu framfærslulána hjá Menntasjóðnum og þá staðreynd að grunnframfærslan var ekki hækkuð í sumar með samþykktum [úthlutunarreglum fyrir skólaárið 2020-2021](#), þó tilefni væri til. Stúdentum er þannig refsað með lágrí framfærslu sem gerir það að verkum að

Stúdentaráð Háskóla Íslands

margir þeirra verði að vinna og í ofanálag eiga þeir í hættu á að námslánin skerðist þeni þeir umfram frítekjumarkið.

Það er auðséð að valmöguleikar stúdenta eru afskaplega fáir og á tímum sem þessum eru þeir raunar engir. Margir falla milli kerfa og til þess að komast upp úr gjánni verða þau að sæta ströngum skilyrðum, og í samræmi við það annars vegar minnka við sig í námi til að eiga rétt á fjárhagslegri aðstoð og hins vegar bæta við sig til að geta sótt um lán. Hvoru tveggja eykur álagið svo um munar og má því segja að áhyggjur stúdenta séu ekki óþarfar.

Atvinnuleysisbótakrafa

Stúdentar hafa kallað eftir því að þeim sé veittur réttur til atvinnuleysisbóta, réttur sem tekinn var af þeim 1. janúar 2010, með [lögum nr. 134/2009 um breytingu á lögum nr. 54/2006 um atvinnuleysistryggingar og lögum nr. 95/2000 um fæðingar- og foreldraorlof með síðari breytingum](#). Atvinnuleysisbótakrafa Stúdentaráðs snýst um að allir stúdentar sem þurfa að sækja sér fjárhagsaðstoðar, sökum atvinnuleysis, hafi kost á því til jafns við aðra vinnandi landsmenn. Samkvæmt [3. gr. laga um tryggingagjald nr. 113/1990](#) renna tekjur ríkisins af atvinnuþryggingagjaldi, sem greitt er af launum starfsfólks, til Atvinnuleysistryggingasjóðs og Tryggingasjóðs sjálfstætt starfandi einstaklinga. Í dag er gjaldið 1,35% af launum alls vinnandi fólks og þar á meðal stúdenta. Ef snúið yrði aftur til kerfisins sem var til staðar til ársins 2010 myndu vinnandi stúdentar geta sótt sér þann rétt sem þeir hafa áunnið sér með greiðslu atvinnuþryggingagjalds af launum þeirra. Það er réttmæt og sjálfsögð krafa.

Stúdentaráði þykir viðmótið sem stúdentar hafa fengið í gegnum faraldurinn mikil vonbrigði og furðar sig á því að ekki sé útlit fyrir að stjórnvöld bregðist við með sanngjörnum hætti. Stjórnvöld leggja mikla áherslu á að menntun sé leiðin út úr kreppunni og boða vegna þessa til aðgerða sem hvetur og styður fólk í að snúa aftur í menntastofnanir í nám. Með þessu móti hafa hins vegar núverandi stúdentar gleymst. Það sem meira er, þá eru engar langtímalausnir boðaðar fyrir núverandi stúdenta, verðandi stúdenta og útskrifað námsfólk, og þar með engar ráðstafanir skyldu aðstæður á vinnumarkaðinum endurtaka sig af sömu eða öðrum ástæðum.

Það hefur gengið alltof lengi að stúdentar búi við lakari kjör en aðrir þjóðfélagshópar og er nú kominn tími á að fylla upp í þá gjá og styðja stúdenta í verki.

Fyrir hönd Stúdentaráðs Háskóla Íslands

Isabel Alejandra Díaz

Forseti Stúdentaráðs Háskóla Íslands